

ÜZÜMÜN MİLDİU VƏ OİDIUM XƏSTƏLİKLƏRİNƏ QARŞI YENİ MÜBARİZƏ SXEMLƏRİNİN İŞLƏNİB HAZIRLANMASI

S.F.CABBAROV, kənd təsərrüfatı elmləri namizədi
X.Q.ABBASOV, baş laborant
Azərbaycan Elmi Tədqiqat Bitki Mühafizə İnstitutu

Üzüm bitkisi Azərbaycanda hələ bizim eradan əvvəl çox qədim zamanlardan mövcud olmuşdur. Buna sübut ölkə ərazisində aparılan saysız-hesabsız arxoloji qazıntılar zamanı rast gəlinən əşyalar, bitki qalıqları və s. min illər boyu Azərbaycan torpağında üzümün əkilib becərildiyi faktını göstərir. Respublikamızda üzümçülük ən gəlirli sahələrdən biri hesab olunur. Lakin xəstəlik və zərərvericilərin təsirindən hər il məsul itkisi baş verir.

Üzümün ən təhlükəli xəstəlikləri mildiu və oidiumdur. Bu baxımdan hər iki xəstəliyə qarşı daha kefiyyətli mübarizə tədbirlərinin işlənilib hazırlanması qarşıya məqsəd qoyulmuşdur.

Bitki mühafizə institutunda bu sahədə daima elmi-tədqiqat işləri aparılmış, kefiyyətli mübarizə işləri hazırlanmışdır.

Son illər bir çox kimyəvi preparatlar sınaqdan keçirilmiş və belə qənaətə gəlinmişdir ki, preparatlardan bir qismi eyni vaxtda mildiuma və oidiuma təsir edir. Bu preparatlardan Mikal, Skor, Strobi, Topaz, Sapro, İmpakt, Kvadris və s. göstərmək olar.

2004 - 2006-cı ildə yeni mübarizə sxemi hazırlayıb hər iki xəstəliyə (mildiu və oidium) qarşı tətbiq edərkən məhz belə xüsusiyyətə malik fungisidlər, o cümlədən

Mikal, Skor, Strobi seçilərək yeni sxemə salınmışdır. Yeni mübarizə sxemini hazırlamaqda başlıca məqsəd artıq dərmanlamaya yol vermədən qənaət etməklə hər iki xəstəliyə qarşı kompleks mübarizə aparmaqdan ibarətdir.

Üzümün mildiu və oidium xəstəliklərinə qarşı müasir preparatları tətbiq etməklə yeni mübarizə sxemləri işlənilib hazırlanmış, bəzi yeni sxemlərdəki preparatlar hər iki xəstəliyə eyni vaxtda təsir etmişdir. Sxemlərin hazırlanmasında digər başlıca məqsəd xəstəliyə qarşı kontakt və sistem təsirə malik preparatları növbələşdirməklə yüksək səmərə əldə etmək, xəstəliyin iqtisadi-ziyanlı həddinə əsaslanaraq dərmanların çilənməsini minimuma endirməkdən ibarət olmuşdur. 2004-cü ildə iki yeni mübarizə sxemi hazırlanmışdır. 1-ci sxemdə mildiu xəstəliyinə qarşı Misxloroksidi 6,0 kq/ha, Ridomil 2,5 kq/ha, Polikarbasin 6,0 kq/ha preparatlarının çilənməsindən 76,2 % texniki səmərə əldə edilmişdir. Nəzarət variantında xəstəliyin yayılması 39,7 %, intensivliyi 16,3 % olmuşdur.

2-ci sxem oidium xəstəliyinə qarşı Bayleton 0,5 kq/ha, Topsin-M 1,0 kq/ha, Bayleton 0,5 kq/ha preparatları çilənmiş, 74,5 % texniki səmərə alınmışdır. Nəzarət variantında oidiumla sirayətlənmə 47,9 %, intensiv-

Cədvəl 1.

Üzümün Mildiu və Oidium xəstəliklərinə qarşı yeni mübarizə sxemlərinin işlənilib hazırlanması (2004-2005).

№	Tədqiqat illərlə	Sxemdəki preparatların adı	Məsarif norması kq/ha	Variantlar	Bitkilərin xəstəliklə sirayətlənməsi, %-lə												
					MİLDİU				Texniki səmərə %-lə	OİDIUM				Texniki səmərə %-lə	Məhsuldarlıq sent/ha		
					Çiləmədən əvvəl		Yekun Hesabat			Çiləmədən əvvəl		Yekun hesabat					
					%	int	%	int		%	int	%	int				
1	2004	Misxloroksidi	6,0	I					76,2					—	70,0		
		Ridomil	2,5									—	—			—	
		Polikarbaksin	6,0		4,5	2,1	91,4	4,0									
	2004	Antrakol (Et)	2,0	II	5,0	2,4	13,6	6,0	65,6			—	—	—	62,4		
		Nəzarət	—	III	5,1	2,2	39,7	16,3	—	10,2	5,3	47,9	20,4	—	5,28		
2	2004	Bayleton	0,5	I					—					74,5	70,0		
			Topsin		1,0												
			Bayleton		0,5	—	—	—		—	9,2	4,6	12,1			7,0	
		Koll.kükürd	12,0	II	—	—	—	—	—	9,5	5,9	15,9	11,0	64,5	63,6		
		Nəzarət	—	III	5,1	2,2	39,7	16,3	—	10,2	5,3	47,9	20,4	—	5,42		
3	2005	Mikal	4,0	I					80,2					78,3	118,2		
			Skor		0,2	3,4	1,6	9,4		4,9							
			Strobi		0,25	—	—	—		—	0,4	0,1	16,4			6,6	
			Ridomil (Et)		2,5	3,5	1,7	10,8		5,2	77,2	—	—			—	—
		Bayleton (Et)	0,5	II	—	—	—	—	—	0,3	0,1	17,4	7,3	76,9	102,2		
		Nəzarət	—	III	—	—	—	—	—	0,4	0,1	75,6	31,2	—	115,4		
4	2005			IV	3,4	1,7	47,4	24,2	—								
			Ridomil	2,5	I												
			Skor	0,2		3,3	1,6	9,0	4,1	83,1	0,4	0,1	14,8	5,1	80,4		
		Topsin	1,0		3,2	1,5	11,4	5,3	75,9	0,3	0,1	17,4	7,3	76,9	116,4		
		Mikal (Et)	4,0	II	3,4	1,7	47,4	24,2	—	0,4	0,1	75,6	31,6	—	110,2		
		Nəzarət	—	III											14,6		

[illegible]

liyi 20,4 % olmuştur.

2005-ci ildə mildiu və oidium xəstəliyinə qarşı eyni vaxtda təsir edən preparatlardan seçilmiş iki sxem təcrübə yolu ilə təkmilləşdirilmişdir. 1-ci sxemdə Mikal 4 kq/ha, Skor 0,2 kq/ha, Strobi 0,25 kq/ha preparatları çilənmiş, mildiu xəstəliyinə qarşı 80,2 % texniki səmərə, oidium xəstəliyinə qarşı 78,3 % texniki səmərə göstərmişdir. Nəzarət variantında mildiumla sirayətlənmə 47,4 %, intensivlik 24,2 %, oidiumla sirayətlənmə 75,6 %, intensivlik 31,2 % olmuşdur.

2-ci sxemdə Ridomil 2,5 kq/ha, Skor 0,2 litr/ha, Topsin-M 1,0 kq/ha prepratları çilənmiş, mildiu xəstəliyinə qarşı sxemdə 83,1 % texniki səmərə, oidium xəstəliyinə qarşı 80,4 % texniki səmərə alınmışdır. Nəzarət variantında mildiu xəstəliyinin yayılması 47,4 %, intensivliyi 24,2 %, Oidium xəstəliyinin yayılması 75,6 %, intensivliyi 31,6 % təşkil etmişdir.

Ən yaxşı texniki səmərə göstərən ikinci sxem 2006-cı ildə geniş təsərrüfat sınağı-na çıxarılmışdır. Çi-

ləmələr Samux rayonunun üzümçülük fermer təsərrüfatında aparılmışdır. Sxemdə Ridomil 2,5 kq/ha, Skor 0,2 litr/ha, Topsin-M 1,0 kq/ha preparatları ardıcıl olmaqla (13 VI, 30 VI, 15 VII) çilənmişdir. Sxemin mildiu xəstəliyinə qarşı texniki səmərəsi 84,9 %, oidium xəstəliyinə qarşı 83,6 % olmuşdur. Nəzarət variantında mildiu xəstəliyinin yayılması 34,4 %, intensivliyi 16,2 %, oidium xəstəliyinin yayılması 48,7 %, intensivliyi 24,4 % təşkil etmişdir. Tətbiq olunan yeni sxemin əsas üstünlüyü üzümün bir neçə xəstəliyinə qarşı eyni vaxtda təsir edən preparatdan istifadə olunması və çiləmələrin azaldılması məqsədini daşıyır.

Hazırlanmış yeni mübarizə sxemləri üzüm bitkisinin ən qorxulu xəstəliyi sayılan mildiu və oidiuma, eyni zamanda antraknoz, boz çürümə və s. xəstəliklərə qarşı mübarizədə üzümçülüklə məşğul olan fermerlərə, icarədarlara və həyətyanı sahələrdə müvəffəqiyyətlə tətbiq edilə bilər. Bu cürə mübarizə sxemləri keyfiyyətli, səmərəli, ucuz başa gəlendir.